

Samfunnsliv

John Sand:

*En forsinket fødselsdagshilsen
til den oppreiste personen*

Anders Ryste

*Venlig hilsen
John Sand*

"ELVERUMS-FULLMAKTEN"

Hva var nå det?

Med appendiks:

1. Konstitusjonell nødrett
2. Forbudet mot å gi lover tilbakevirkende kraft

*"Det er ofte hardt for et lite land å se
sannheten i øynene, men det er som regel
en fordel at det skjer, og det må alltid
forlanges ved en etterfølgende vurder-
ing."*
(H.r.advokat Annæus Schjødt sen.)

A/S Historisk Forlag, Oslo

Gratulasjonar i høve 85 år

Takk for alle vakre ord og hel-
singar i høve 85 årsdagen. Ikkje
minst gledde det meg å ta imot
boka «Elverumsfullmakten»
skreven av den landskjende
samfunnskritikaren frå Bjerka,
John Sand. Han kallar meg den
oppreiste pressemannen
Anders Ryste. Ja, heile landet
skal reisast opp frå eit falskt
rettsoppgjer, frå ei partipolitisk
leikarstove og frå ei kyrkje som
silar på mygg, men sleikjer
kamelar.

Anders Ryste

Radiotalen som skremte Adolf Hitler

Av John Sand

Lørdag den 20. januar 1940 holdt daværende marineminister Winston Churchill en tale i BBC. I talen kom han med en sterk oppfordring til de nøytrale land om å gå sammen med Storbritania og Frankrike i krigen mot Tyskland. "Hva ville hende om de nøytrale statene i samdirektighet oppfylte sine plikter overfor Folkeforbundet og stilte seg ved siden av vestmaktene" spurte Churchill.

Under møte i den utvidede utenrikskomite om formiddagen tirsdag den 30. januar 1940 - 10 dager etter Churchills tale - kom representanten Anderssen Rysst (V) inn på talen "som vakte slik oppsikt over den ganske verden". Representanten sa bl.a. :

"Jeg synes det er en sånn kontrast mellom det som England har sagt sig å ville hevde like overfor de nøytrale, og det som nå er kommet til uttrykk, at det nesten ikke er til å tro."

Utenriksminister Koht kom også inn på Churchills tale i det samme møtet og sa at Churchills kringkastingstale

"mana alle dei nøytrale småstatane, vel og merke små-statane, til å slutta med å vera nøytrale og gå i hop med Storbritania og Frankrike i krigen mot Tyskland."

Allerede den 22. desember 1939 sa Koht i Stortingets utenrikskomite :

"Eg trur for min part at England og Frankrike gjerne vil driva Noreg ut or nøytraliteten sin og inn i krigen."

Om de følger Churchills tale fikk lar jeg den fremragende britiske historiker Liddel Hart fortelle : (DEN ANNE VERDENSKRIG s. 62-63 :

"En kringkastingstale av Churchill, som oppfordret de nøytrale å gjøre felles sak med vestmaktene i kampen mot Hitler, bidrog naturligvis til å øke tyskernes frykt. De hadde nå all mulig grunn til å regne med at de allierte forberedte en aksjon. Dette er en del av bakgrunnen for Hitlers beslutning den 27. januar 1940, da han ga sine rådgivere ordre om å utarbeide omfattende planer for en invasjon i Norge om nødvendig. Den spesielle planleggingsstaben møttes for første gang/ den 5. februar 1940."

Til sjef for planleggingsstaben ble beordret Kapitan zur See, Teodor Krancke. I "Wahrheit über eine Operation" har han dette å si :

"Da Churchill den 20. januar offentlig oppfordret de nøytrale om endelig å tilslutte seg De allierte, innså både Hitler og Raeder at den til da foreliggende Studie var helt utilstrekkelig som forarbeide. Hitler ga derfor den 27. januar ordre om å opprette en særstab (dekknavn Weserübung) for å utarbeide en operasjonsplan for besttelse av Norge."

Dette korresponderer fullt ut med det Heinz Höhne skriver i sin store Canaris-biografi PATRIOT INS ZWIELICHT :

"Jetzt mochte Hitler nicht länger warten" (Nå ville Hitler ikke vente lenger), den 27. januar ga han OKW ordre om å utarbeide en plan for besettelse av Danmark og Norge. Samme dag ble det opprettet en særstab, dekknavn Weserübung.

"som skulle forberede en invasjon. De militære planleggerne visste ikke mere om de norske stridskrefter enn det som sto i orienteringsheftet "Norwegen" fra 1907. Abwehrsjefen, admiral Canaris, stilte oberstløytnant Pruck til særstabens rådighet. Den 30. januar 1940 kom Pruck - under dekknavnet Ernst Pohl - til Oslo. Han skulle bl.a. observere og oppklare den militære situasjon, herunder styrke, dislokasjon og innsatshensikter hos de norske stridskrefter. Dessuten undersøke forholdene ved havneanleggene i Oslo, Kristiansand, Stavanger, Trondheim, Bergen og Narvik med henblikk på lossing av tropper.

Og Canaris-biograf Høyne kan fortelle at Pruck gjør et utmerket arbeid :

"I løpet av få uker lyktes det ham og hans medarbeidere å oppnå fantastiske resultater med å skaffe pålitelige opplysninger om norske tropper, militær-anlegg og kystfestninger."

I boken SPILLET OM NORGE kommer statsstipendiat i historie, cand. jur Sverre Hartmann (s.76 flg.) nærmere inn på Prucks etterretningsvirksomhet i Norge. Hartmann beretter :

"Særlig viktig var det selvfølgelig å få tak i gode skisser og kart over havneanleggene. Og Pruck var i så henseende uhyre heldig. For en ikke ubetydelig del av det materiale han trengte, fant han samlet og innbundet, endog til meget fordelaktig pris. ... Koversasjonsleksika utfylte bildet."

I en lang artikkel i tidsskriftet MARINE RUNDSCHAU, hefte 1/57 beretter Pruck at han i begynnelsen av februar 1940 sendte til Berlin en rekke oppslagsverk, håndbøker og kart "i tilstrekkelig mengde" -"darunter das vorzügliche Strassenplanwerk des Königlich Norwegischen Automobilklubs" (i oversettelse : "herunder Kongelig norsk Automobilklubs foretreffelige veioversikt."

Til Dagbladet opplyser Sverre Hartmann den 12.10.84 :

"Fra Hitlers side forelå ingen reell planlegging ved årsskiftet 1939/40."

Om den plan som OKW påbegynte den 27.1.40 uttaler professor Kersaudy i VI STOLER PÅ ENGLAND s. 32 :

"Mye tyder på at Hitler betraktet "Weserübung" kun som en preventiv plan. Han ville helst at Norge skulle forbli nøytralt."

Men Storbritania og Frankrike hadde motsatte ønsker. I DEN ANNEN VERDENSKRIG s.65 skriver Liddell Hart at den franske general Gamelin hadde understreket at vest-maktenes hensikt var

"å lokke fienden i en felle ved å provosere ham til å gå i land i Norge."

I boken NARVIK 1940 s. 194 gjengir Bjørn Bjørnsen den britiske diplomaten Laurence Collier :

"Tysk intervensjon i Skandinavia er akkurat hva vi ønsker."

Churchills radiotale 20. januar 1940 var utvilsomt et forsøk fra hans side på å provosere Hitler så sterkt at vestmaktene kunne få sitt ønske oppfylt.

Radiotalen vakte stor oppsikt og ble kommentert i i en rekke ledende aviser i Europa. Lederskriben i den belgiske avisen Indepence Belge skrev 20.1.40 :

"Vi er vant til at Churchill slår porselen i stykker."

Tiltross for de store avisoppslag som finnes både i norske og i utenlandske aviser, er Churchills forannevnte tale ikke omtalt med et eneste ord av historikere som Hans Fredrik Dahl, Ole Kristian Grimnes, Olav Riste, Magne Skodvin og Øystein Sørensen. Såvidt jeg kan se er det bare dr. John Midgaard som i boken "9. april 1940" har nevnt at Churchills tale

"var en klar oppfordring til å gå med i krigen, særlig rettet mot Norge."

20. januar talen er tatt inn den engelsk originalutgave av boken INTO BATTLE s. 158 (utgitt av Cassel and Company LTD, London. Men - typisk norsk - er talen luket bort i den norske utgaven.

Sannheten om den mann som hensynsløst påførte vårt land 9. april-tragedien må ikke komme for dagen.

Nedenfor gjengis noen faksimiler av aviser for 22. januar 1940
- to dager etter Churchills tale.

Avisen NORDLYS, Tromsø

Politikken, København

Churchills tale vekker opsikt

Og sterk forbit-
relse i Tyskland
og Italia

Oslø: (A.P.) Churchills tale har vakt oppsikt over hele verden. Enkelte aviser legger den ut som et varsel om en nyorientering i vestmaktens politikk med sikte på at de nå skulle gå inn for å tvinge nøytrale med i krigen på si-
sje, f

22. januar 1940

POLITIKEN

POLITIKENS HUS - KAADEHUSPLADSEN
CEKSTED: CENTRAL. BIL.
Adresser: 100. Øststr. 11 alle Adresser

Churchills Tale

Marineminister Winston Churchills Radiotale Lørdag Aften er egnet til at fremkalde endnu en af disse internationale Diskussioner, der dominerer den mærkelige Krigstilstand i Europa langt mere end selve de militære Operationer.

En stor Del af Talen var helliget Omsorgen for de smaa nøytrale Staters Velfærd og var formet som en Invitation til Krig paa Englands og Frankrigs Side.

Berlinske Tiedende, København

Utvetydigt Forsøg paa at inddrage de Nøytrale